№ 145 ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 24 — 1905 — ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 24 № 145

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». Адр. Tiflis, Rédaction «Mschak». Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական տեսութիւն. Վերջին տեղեկութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. … —ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. … —ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Զեմստվօյին հաստատութիւնների 1864 թ. կանոնադրութիւնը.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական աշխարհի ամբողջ ուշադրութիւնը յառած է այժմ Ամերիկայի Փորտսմուտ փոքրիկ քաղաքի վրա, ուր Ռուսաստանի և Ճապոնիայի լիազօրները … Ամերիկեան Միացեալ Նահանգների Նախագահ Րուզվելտը … կարծիքը, մամուլի լաւագոյն և ուղղամիտ մասը՝ հաշտութեան կողմնակից է. կողմնակից է մանաւանդ այն պատճառով, որ երկիրը պէտք ունի անհապաղ վերանորոգչական գործունէութեան, որի սկիզբը դրվել է, բայց որը կարող է աջողութեամբ գլուխ բերվել, երբ թէ կառավարութիւնը, թէ ժողովուրդը անձնատուր կը լինեն միայն ներքին գործերին։

Գերմանիայի և Ֆրանսիայի մէջ գոյացած տարաձայնութիւնները Մարօկկօյի խնդրի մասին, որոնք քիչ էր մնացել յանգէին դարձեալ աղէտալի պատերազմի, բոլորովին հարթվել են. կայացել է համաձայնութիւն կօնֆերենցիա գումարելու մասին և շուտով երկու երկրների մէջ ծագած վէճը կը լուծվի խաղաղ և խելաբար եղանակով, փոխանակ զէնքի։ Այժմ երկու երկրներն էլ ազատ շունչ են քաշում։

Փոքր ինչ անհանգստութիւն է պատճառում այն լուրը, թէ անգլիական նաւատորմը օգոստոսի 2/15-ին այցելելու է Բալտիական ծովը։ Գերմանիայում տրամադիր են տեսնել այդ այցելութեան մէջ մի ցոյց Գերմանիայի դէմ, երբեմ պատասխան այն ուղեւորութեան, որ վերջերս կատարեցին Վիլհելմ II կայսրը և գերմանական նաւատօրմը, այցելելով դանիական և շվէդական նաւահանգիստները։ Ինչպէս յայտնի է, այդ ուղեւորութեան ժամանակ կայացաւ և Վիլհելմ կայսրի ու Նիկոլա II կայսրի տեսակցութիւնը, որի հետեւանքները դեռ անյայտ են մնում։ Արդ, գերմանական շօվինիստ մամուլը մի գաղտնի նպատակ վերագրելով անգլիական նաւատորմի առաջիկայ այցելութեան, պահանջում է, որ Բալտիական ծովը հրատարակվի «mare clausum», այսինքն փակված ծով բոլոր պետութիւնների պատերազմական նաւատորմերի համար, որոնք տիրապետութիւններ չունեն այդ ծովի ափերում և դրանով ապահովվի խաղաղութիւնը Դանիայի, Շվեդիայի և Նորվեգիայի համար և Ռուսաստանի և Գերմանիայի վրա անէնեկալ յարձակման պատահականութեան առաջն առնվի։

Պէտք է ասենք, որ Անգլիայում ես երկիւղ են կրում, թէ Մարօկկօյի հարցի առիթով Գերմանիայի և Ֆրանսիայի մէջ կայացած խաղաղ համաձայնութիւնը կարող է այն հետեւանքն ունենալ, որ կը կազմվի երեքպետեան դաշնակցութիւն Գերմանիայի, Ֆրանսիայի և Ռուսաստանի մէջ։

Անգլիայում մինիստրութիւնը վերջերս թէև կրեց մի շատ ծանր պարտութիւն պարլամենտում, բայց մինիստրութիւնը այնուամենայնիւ մնաց իր պաշտօնում։ Պարլամենտում քննվում էր Ռեդմօնտ երէցփոխի առաջարկը՝ պակասեցնել իրլանդական գործերի մինիստրի ռոճիկը, որ և ընդունվեց 199 ձայներով ընդդէմ 196-ի։ Պարզ է, որ պարլամենտը անվստահութիւն արտայայտեց մինիստրութեան Իրլանդիայի գործերի վերաբերմամբ։ Այդ անվստահութիւնը պէտք է ստիպէր մինիստրութեան հրաժարական տալ, բայց երկիւղ կրելով, որ արմատական կուսակցութիւնը կարող է իշխանութեան գլուխ անցնել, նա վճռեց դեռ մնալ։

Ֆրանսիայում արդէն սկսում են մտածել պատրաստութիւններ տեսնել հանրապետութեան նախագահի ընտրութեան համար, որովհետև 1906 թ. յունվարի 26-ին լրանում է այժմեան նախագահ Լուբէի եօթնամեայ շրջանը, և, ինչպէս յայտնի է, նա դիտաւորութիւն չունի կրկին քուէարկվել։ Պետութեան և եկեղեցու բաժանման օրինագիծը արդէն սենատից ընդունված լինելով, սպասվում է, որ շուտով հրատարակվի կօնկօրդատի դադարման և պետութեան ու եկեղեցու բաժանման օրէնքը, որը պէտք է գործադրվի առաջիկայ յունվարի 1-ից։

Այդ օրինագծի հետեւանքներից մինը արտայայտվեց Իտալիայում նրանով, որ Վատիկանը յօժարութիւն է ցոյց տալիս մտնել իտալական կառավարութեան հետ և պապի շրջապատում ձայներ են լսվում յանձնել կաթօլիկների պաշտպանութեան գործը Արեւելքում Իտալիային։ Այդպիսով կարող է հող պատրաստվել Վատիկանի և իտալական կառավարութեան հաշտութեան համար։

Նորվեգիայում օգոստոսի 13-ին, (ն. տ.) պէտք է կայանայ ժողովրդական ձայնատուութիւն (պլեբէսցիտէա) Շվեդիայի հետ ունիան (միութիւնը) խզելու մասին։ Այդպիսով իրագործվում է մի մեծ սկզբունք, որ վաղուց քարոզում են եւրօպական լաւագոյն մտածողները և խաղաղասէրները, այն է, որ ամեն մի ազգ, ամեն մի ժողովուրդ և երկիր ինքը տնօրինէ իր բախտը, վճռէ իր վիճակը։ Եւ Նորվեգիական ամբողջ ազգը օգոստոսի 13-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, կարտայայտէ իր վճիռը՝ կամենում է շարունակել իր միութիւնը Շվեդիայի հետ, թէ կազմակերպվել իբրև անկախ և ինքնուրոյն պետութիւն։ Այդ վճռին կը հնազանդի Օսկար թագաւորը։

Թիւրքիայում շարունակվում է նախկին դժոխային վիճակը և յայտնի չէ, թէ այդ բազմաչարչար երկիրը երբ վերջապէս փոքր ինչ մարդավայել կեանք վարելու բախտին կարժանանայ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տաթև, 16 յուլիսի

Յունիսի 25-ին աւազակ Մուրթայի խումբը քշել էր Զաղադ գիւղի նախիրը. հայերը կօզակների հետ յետ խլեցին։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԶԵՄՍՏՎԱՅԻՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ 1864 Թ. ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Տես «Մշակ» № 144)

20) (1865 թ. դեկտ. 13 ին Բարձրագոյն հաստատված պետական խորհրդի կարծիքով): … այդ պայմանագիրը կնքված է ընտրութիւններից գոնէ երկու տարի առաջ և վեց տարուց ոչ պակաս ժամանակով, և եթէ, բացի դրանից, պայմանագրի ժամանակի լրանալուն երեք տարուց պակաս չէ մնում, կարող են մասնակցել ընտրութիւններին այն հողատէրերի փոխարէն, որոնց հողը վարձով վերցրել են, բայց միայն այն դէպքերում, երբ հողատէրը, չունենալով որ և է պատճառով նախապատուութիւն անձամբ ներկայ լինել ընտրողական համագումարին, յանձնում է իր ձայնը այդպիսի վարձակալին հաւատարմագրով, գրված 18-դ յօդ. ծանօթութեան մէջ յիշված կարգով։

22) Ոչ ոք չէ կարող ունենալ գաւառական ընտրողական համագումարում երկու ձայնից աւելի. մի ձայն անձնական իրաւունքով և մինը՝ հաւատարմագրով կամ լիազօրութեամբ։

23) Գաւառական հողատէրերի ընտրողական համագումարում ձայնի իրաւունք ունեն։

ա) Այն անձինք, որոնք ունեն գաւառում, սեփականութեան իրաւունքով, հողի այնքան տարածութիւն, որ սահմանված է այդ գաւառի համար նրան կից ցուցակով.

բ) Այն անձինք, որոնք ունեն գաւառում ուրիշ անշարժ գոյք, որի գինը տասն և հինգ հազար րուբլուց պակաս չէ և այն անձինք, որոնք ունեն գաւառում արդիւնաբերական կամ առեւտրական մի հաստատութիւն նոյն դրամագլխային գնից ոչ պակաս կամ որոնք ունեն արդիւնաբերութեան տարեկան շրջանառութիւն ոչ պակաս քան վեց հազար րուբլի։

գ) 18—21 յօդ. հիման վրա նշանակված հաւատարմատարները մասնաւոր կալուածատէրերի, ինչպէս և զանազան հաստատութիւնների, հասարակութիւնների ընկերութիւնների, ընկերակցութիւնների կողմից, որոնք ունեն հողի այնքան տարածութիւն կամ այնքան գոյք, որ ցոյց է տուած ներկայ յօդուածի նախորդ երկու կէտերում։

դ) Լիազօրները մի քանի հողատէրերի, ինչպէս և զանազան հաստատութիւնների, հասարակութիւնների, ընկերութիւնների կողմից, որոնք չունեն գաւառում այս յօդուածի առաջին կէտում սահմանված հողի տարածութեան չափը, եթէ այդ չափը պակաս չէ նրա քսաներորդ մասից (յօդ. 24 և 25)։

ե) Լիազօրները այն հոգեւորականների կողմից, որոնք ունեն գաւառում եկեղեցական հող այն չափով, որ սահմանված է 462—465 յօդ. Օրէնսգրքի Հ. X. մ. III, գիրք II և նոյն X հատ, 323 յօդ. յաւելման մէջ (հրատար. 1857 թ.)։

Ծանօթութիւն։ Հողատէրերի ընտրողական համագումարում մասնակցում են անձամբ, կամ լիազօրների միջոցով, այն գիւղացիները, որոնք ձեռք են բերել իբրև սեփականութիւն, գիւղական հողաբաժնից անջատ, հողի ուրիշ կտորներ, որոնք ունեն այս յօդուածի ա. և բ. կէտերի մէջ ցոյց տուած չափը։

24) 23-դ յօդուածի դ. և ե. կէտերում ցոյց տուած լիազօրները հողատէրերի հաստատութիւնների, ընկերութիւնների և հոգեւորականների կողմից ընտրվում են նրանց կողմից առանձին ընտրողական համագումարներում։ Գաւառում, նայելով տեղական յարմարութիւններին կամ գումարվում է ամբողջ գաւառի համար մի ընդհանուր համագումար, կամ կազմվում են առանձին համագումարներ ոստիկանական մասերում։ Երբ կարգադրութիւն լինի ընտրել ձայնաւորներին, համագումարների գումարումը լիազօրների ընտրութեան համար անվում է ազնուականութեան գաւառական պարագլխի ձեռքով, ուրին մի և նոյն ժամանակ յանձնվում է նախագահութիւնը յիշեալ համագումարներում։

Լրացումն (1867 թ. յուլիսի 3 ին Բարձրագոյն հաստ. պետական խորհ. կարծիքով)։ Այն նահանգներում և գաւառներում, ուր չը կան ազնուականութեան լնտրութիւններ, նախագահութիւնը թէ գաւառներում և թէ հողատիրական համագումարներում յանձնվում է ներքին գործերի մինիստրի կողմից նշանակված անձանց ծառայողների կամ ոչ ծառայողների միջից։

25) Նախնական համագումարից ընտրվող լիազօրների թիւը որոշվում է հողերի այն քանակութեամբ, որոնք պատկանում են համագումարին եկող անձանց, հաշւելով մի լիազօր այն հողի տարածութեան համար, որ որոշված է 23-րդ յօդ. ա կէտով։

26) Երբ որոշվում է հողի այն տարածութիւնը, որ 23-րդ յօդ. հիման վրա տալիս է իրաւունք մասնակցել ընտրողական համագումարներին, տարբերութիւն չեն դնում արդեօք այդ հողը գտնվում է տիրողի անմիջական տնօրէնութեան ներքոյ իբրև սեփականութիւն, թէ տրված է գիւղացիներին մշտապէս օգտվելու, կամ թէ վարձով է տրված ուրիշ անձանց։ Սակայն գիւղացիների յետ գրաւած հողային կտորները, յետ գնման գործողութեան վերջնական հաստատութեան օրից, դուրս են հանվում կալուածատէրին պատկանող հողերի ընդհանուր քանակութիւնից։

27) Երբ կարգադրվում է կատարել ձայնաւորների ընտրութիւն, ընտրողական համագումարի գումարումը անում է ազնուականութեան գաւառական պարագլուխը, որին և յանձնվում է նախագահութիւնը յիշեալ համագումարի։ Տես վերև, լրացումն 24 յօդ.։

28) Քաղաքային ընտրողական ժողովներում մասնակցում են.

ա) Առեւտրական վկայական ունեցող անձինք.

բ) Քաղաքային հողի վրա գտնվող ֆաբրիկների և ուրիշ արդիւնաբերական կամ առեւտրական գործարանների տէրերը, որոնց արդիւնաբերութեան տարեկան շրջանառութիւնը 6000 րուբլուց պակաս չէ։

գ) Այն անձինք, որոնց ունեցած անշարժ սեփականութիւնը քաղաքային հողի վրա գնահատված է հարկերի պահանջման համար, 10,000 բնակիչներից աւելի ունեցող քաղաքներում, ոչ պակաս քան 3000 ր., իսկ աւաններում, որոնք ունեն 2000-ից մինչև 10,000 բնակիչ, ոչ պակաս քան 1000 ր., իսկ մնացած քաղաքային աւաններում ոչ պակաս քան 500 րուբլի։

դ) 18—20-դ յօդուածի հիման վրա նշանակված հաւատարմատէրերը, մանաւանդ կալուածատէրերի, զանազան հաստատութիւններ, ընկերութիւնների կողմից, որոնք ունեն յօդուածի բ. և գ. կէտերում ցոյց տուած գործարանների …

29) Քաղաքային ընտրողական ժողովներում նախագահում է քաղաքագլուխը։

Աղմուկը լայն ծաւալ ստացաւ. գնդակաձգութեան ժամանակ. եկղաղասրը Թուրքերը գցեցին Մաղրի 311 տաւարը և 11 եզը, և Զաղաղի 93 գոմէշ։ Կռիւը տևեց ամբողջ օրը. Թուրքերից սպանվեց և վիրաւորվեց 15 հոգի. հայերից վիրաւորվեց 3 հոգի։ Անհայտն քանակութեամբ Թուրքերը փախան մի բուռն հայերի և երեք կօզակի հետապնդումից։ Եկան պրոկուրօրը և դատաւորը։ Աշխատեցինք հաշտեցնել, բայց Թիւրի միայ միայն անասունների լրիւ յետ չը տալուն համար։ Մինչև յուլիսի 16-ը դեռ անասունները յետ չեն դարձրել։ Զանգեզուրում առ այժմ ամեն տեղ խաղաղ է, յոյս կայ որ խաղաղ էլ միայ վերյիշեալ դէպքի պատճառած հետևանքի հիման վրա։

Ներսէս վարդապետ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ՄՕՏ

V

Քութայիսի նահանգապետ Վ. Ս. Ստարոսելկին, «Ինձ թւում է, որ այն պարոնների մեծամասնութիւնը, որոնք այսօր խօսեցին զեմստվային ինքնավարութեան, իրանց տեսակէտով ցանկալի տիպերի, ձայնատուների ընտրութեան սկզբունքների մասին, ուղիղ չը մտածեցին իրանց դրած խնդիրների վճռման։ Այսօրվայ նիստում մենք միայն պէտք է կարծիք յայտնենք առանձին ժամանակաւոր գաւառական և նահանգական խորհրդակցութիւնների գումարման և ամենալաւ կազմակերպութեան մասին, խորհրդակցութիւններ, որոնք հենց իրանք պէտք է զբաղվին գոյութիւն ունեցող և մեզ բաժանած զեկուցագրի մէջ նշանակված զեմստվային կանոնադրութիւններում և մասնաւորապէս անհրաժեշտ փոփոխութիւնների վրա, որոնք առաջ են գալիս երկրի ժամանակակից առանձնայատկութիւններից։

Ցամենայն դէպս այն սկզբունքը, որ կազմւած է 1864 թ. և ուրիշների կանոնադրութեան հիմքը և որոշում է զեմստվօյն իրեն տեղական ինքնավարութեան անառակական երգանն, չէ կարող փոխվել միայն Անդրկովկասի համար, իսկ այս պայմանով ընդհանուր ընտրողական իրաւունքը, որի մասին խօսվեց, անհնարին է առանց քանդելու իրաւունքները այն մարդկանց, որոնք ունեն հարկատու սեփականութիւններ։

Բոլորովին ուրիշ տեսակ է ինձ երևում այն հարցի լուծումը, որ վերաբերում է Նախագծած խորհրդակցութիւնների համար ազգաբնակութեան ներկայացուցչութեան գումարման սկսմանն։ Որովհետև զեմստվային տեղական ինքնավարութեան բնիքը վերաբերում է ազգաբնակութեան բոլոր խաւերին առանց բացառութեան, դրա համար էլ նրա մի մասի ներկայացուցչութիւնը, որ չունի կալուածային ցենզ, ցանկալի էր։ Ինչպէս երևում է վերոյիշեալ զեկուցագրից, այդ բանին արգելք են հանդիսացել ընտրութիւնների կազմակերպութեան տեխնիկական դժուարութիւնները, քանի որ չը կան համապատասխան հասարակական կազմակերպութիւններ (15-րդ էջ)։

Ցեսոց դաշնով ներկայացուցիչների գումարման և ընտրութեան նախագծած սխեմաներն գնահատութեան, թոյլ եմ տալիս ինձ նկատել, որ դա պատ չէ թերութիւններից, որովհետև մէջն պակաս են բերում գաւառական խորհրդակցութիւնների մէջ այդ բնակչութեան զանազան դասակարգերի անհաւասարութիւն։ Օրինակի համար, Թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգներում ժամանակաւոր կալուածատէրները խորհրդակցութիւնների մէջ պէտք է ունենան աւելի մեծ քանակութեամբ ձայներ, քան թէ գիւղական հասարակութիւններ։ Իսկ միացած նահանգներում, ընդհակառակը, վերջիններս աւելի ձայներ պէտք է ունենան, քան թէ ժամանաւոր հողատէրերը։ Այդ անհաւասարութեան պատճառը գտնվում է այն բանի մէջ, որ այդ խմբերի ներկայացուցիչների թիւը հաշված էր նրանց պատկանած հողի տարածութեան համեմատութեամբ և ոչ թէ ըստ նրանց ալ ժեքի։ Ռուսական նահանգներում, որտեղ մեծ տարածութեան վրա հողը և կը լուրեան շատ թէ քիչ միատեսակ է, հողատիրութեան տարածութեան չափը բաւական հաւատարիմ կրիտերիում է ցենզի որոշման համար։ Անդրկովկասում, նաև մանաւանդ նրա զինեգործական շրջաններում նաև այդ կրիտերիումը չէ տալիս, որովհետև մի դեսեատին խաղողի այգին աւելի արժէ, քան թէ հարիւր դեսեատին լեռնային արօտատեղին կամ տասը դեսեատին արտը։

Որովհետև Թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգներում հողատէրերի, գիւղական հասարակութիւնների անդամների այգիների և վարելահողերի տարածութիւնը աւելի շատ է, քան ժամանաւոր սեփականատէրերինը, իսկ արօտատեղիների և անյարմար հողերի տարածութիւնը անհամեմատ աւելի քիչ է, դրա համար էլ ընդհանուր առմամբ առաջինները աւելի արժէքաւոր կարողութիւն ունեն, քան երկրորդները և համապատասխան էլ դրան պէտք է ունենան աւելի ներկայացուցիչներ և ընդհակառակն։

Գաւառական խորհրդակցութիւնների մէջ գիւղական հասարակութիւնների ընտրվածների համեմատաբար աւելի փոքր քանակութիւնը ոչ միայն նրանց զրկում է ազդեցութեան համապատասխան բաժնից, որ նրանք պէտք է ունենան այդ խորհրդակցութիւնների որոշումների բնաւորութեան վրա, այլ և դժուարացնում է ներկայացուցիչների ընտրութիւնը։ Վերոյիշեալ երկու նահանգներում մէկ ներկայացուցիչը պէտք է ընտրվի երեք գիւղական հասարակութիւններից և նրանցից երկուսի համար այդ ներկայացուցիչը կը լինի անյայտ, օտար մարդ։

Մի տեսակ անհաւասարութիւն էլ նկատվում է նաև գաւառական խորհրդակցութիւնների իրաւունքների տեսակէտից։ Թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգներում նախագահները նշանակվում են, այն ինչ միւս նահանգներում նրանք ընտրվում են։

Թւում է, որ կարելի է նախագծի այդ թերութիւնները վերացնել հետևեալ կերպով. 1) Թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգների գիւղական հասարակութիւնների ներկայացուցիչների թիւը շատացնելով և 2) ամեն տեղ խորհրդակցութիւնների կազմակերպութեան համար միատեսակ սկզբունք պարտադիր դարձնելով։

Ցանկալի էր նաև խորհրդակցութիւններին իրաւունք տալ գիւղական հասարակութիւնների վրա չը հաշված հողատէրներին վերածել խոշոր և մանր հողատէրերի, անկախ հողատիրութեան որոշ չափից (200 կց.), որովհետև այդ հողատիրութիւնը, ինչպէս արդէն վերևում ասացինք, հիմք չէ տալիս ցենզը որոշելու։

Գեներալ-մայոր Ե. Ն. Շիրինկինը նկատեց, որ ցանկալի չէր գիւղական հասարակութիւններից ընտրված ներկայացուցիչների թիւը աւելացնելը, որովհետև դրանով կը թուլանայ ժամանաւոր սեփականատէրերի ներկայացուցչութիւնը խորհրդակցութիւնների մէջ և նոյնպէս ըստ 1864 թ. կանոնադրութեան Թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգների համագումարներում և խորհրդակցութիւններում ազնուականութեան պարագլուխների նախագահելը։

Ն. Ա. Սուլթան-Կրիմ-Գիրէյը յայտնեց, որ շատերը յայտնեցին այն կարծիքը, որ անհրաժեշտ է ազգաբնակութեանը, մինչև խորհրդակցութիւնների գումարումը, ծանօթացնել 1864 թ. զեմստվային կանոնադրութեան հետ, դրա համար էլ, օգտվելով նիստի ընդհատումներից, ինքը մի քանի պարոնների հետ խօսել է, և կարող է հաստատել, որ 1864 թ. կանոնադրութիւնը շուտով կը տպագրվի և կը տարածվի ռուսերէն, վրացերէն, հայերէն և Թուրքերէն լեզուներով և Թարգմանութեան մասին հոգալու պարտականութիւնը իրանց վրա են առել իշխան Վ. Ս. Միքելաձէ վրացերէն լեզուով, Ա. Հ. Քալանթար հայերէն լեզուով և «Հայեաթ» լրագրի խմբագիր Աղայեվ Թուրքերէն լեզուով։

Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնելով պ.պ. իշխան Միքելաձէին, Քալանթարին և Աղայեվին իրանց առաջարկած սիրալիր աջակցութեան համար և նոյնպէս հրաւիրված մարդկանց խորհրդակցութեան գալը, փակեց նիստը։

ԱՒԵՐԱԾՆԵՐԻ ՎԱՅՐԻՑ

Նախիջևան, յուլիսի 15-ին

Նախիջևան մտնողը այժմ ամենից առաջ երկու բանի վրա է ուշ դարձնում. նախ՝ հայ ժողովրդի հոգեկան դրութեան և դէմքի արտայայտութեան և երկրորդ՝ աւերված ու այրված խանութների վրա։ Հայ ժողովուրդը տխուր է, թախծոտ, նրա դէմքը արտայայտում է և վիշտ և յուսահատութիւն։ Նա թերևս մոռացել է իր կորուստները, իր զոհերը, բայց նա չէ ազատվում նորանոր յարձակումների և նորանոր՝ թշնամութիւնների գալիք պատուհասների ուրուականից։ Անցնում ենք փողոցներով. շատ քիչ հայերի էք հանդիպում, շուկան հայի երես չէ տեսնում. հայերի միակ տեղը եկեղեցու և յաջորդարանի բակն է, ուր մի քանի տախտակեայ խանութների մէջ և սեղանների վրա կատարվում է մանր մունր առևտուր։ Այդ միակ տեղում հայերը խմբվում, միմեանց պատահում են, միմեանց տեսնում և իրանց սրտի վրա կուտակված վիշտը թեթևացնում։

Նախիջևանը ունի 1450 տուն բնակիչ մօտաւորապէս, որից հայերը հազիւ 450 տուն լինեն։ Հայերը ապրում են երեք Թաղերում այս կարգով. սուրբ Գէորգի Թաղում, ուր գտնվում են ս. Գէորգ եկեղեցին և յաջորդարանը, ապրում են հայերի երկու երրորդ մասը—մօտ 300 տուն։ Ամբար Թաղում 100 տուն և Երեք Խորանի (եկեղեցու անունով) Թաղում՝ 50 տուն։ Այս երեք Թաղերը կտրված են միմեանցից Թրքական Թաղերով։ Ահա այս հանգամանքը միանգամայն դժուարին է դարձրել հայ Թաղերի պաշտպանութիւնը։ Իսկ խանութների պաշտպանութիւնը հայ ժողովրդի համար միանգամայն անհնարին էր։

Հայերի առևտուրը, որը իր ընդարձակութեամբ հանդերձ այսօր մի փոքրիկ հետք էլ չէ թողել, գլխաւորապէս կենտրոնացած է եղել երեք տեղերում։

Խանի քարվանսարան այն տեղն է, ուր զետեղված են եղել ամենալաւ խանութները—Աղամեանի, Խալաթեանի, Պօղոսեանի և այլն։ Այդ տեղի խանութները կողոպտվել և ապստայրվել են. այդտեղից դուրս են բերել Աղամեանի, Խալաթեանի և ուրիշ 5 մարդկանց այրված դիակները։ Այդ խանութները այժմ շտապով նորոգվում են, կարծես ուզում են աւերի հետքերը ջնջել. սև տեղերը սպիտակացնում են, այրվածները նորոգում, հողակոյտերը դուրս են տանում և հասել է այն ժամը, երբ մի արագաշարժ ձեռք այդ խանութների հողակոյտերի վրա մինչև այսօր էլ ընկած մեծ մեծ գումարներ պահող երկաթեայ կասսաների ջարդ ու փշուր եղած մասերը պիտի անհետացնէ և գուցէ վաղը հնար չը լինի այդ Զինգիզխանեան աւերի հետքը գտնել։ Այդ տեղի վերաբերմամբ մի խաղ էլ խաղացվել է մի ամիս առաջ, յունիսի 12-ին։ Նոր նշանակված գեներալ նահանգապետ պրինց Նապոլէօն—պիտի Նախջիևան հասնէր անձամբ տեսնելու աւերումները և ահա սկսում են մաքրել քաղաքը, նոյն իսկ այրված տեղերը։ Ասօթ էր, որ Նապոլէօնը կեղտոտ գտնէր քաղաքը, որպիսի հոգատարութիւն և ճաշակ. բայց միթէ այդ էր պատճառը. ոչ, այլ որքան կարելի էր պէտք էր կոկել, սնգուրել, բարբարոսութիւնների հետքերը մեղմել և տպաւորութիւնները Թուլացնել։ Խանութատէրերից մէկը—Տէր-Մինասեանը յայտնում է, որ Թափթփված թղթերի մէջ կան իր առևտրական փաստաթղթերը, որոնց պէտք է ժողովել և այդպէս հնար է լինում կանգնեցնել։ Հայ խանութների մի մեծ թիւ էլ զետեղված է եղել հայի չարսվում. այդտեղ թէև սպանութիւններ չեն եղել, որովհետև խանութները կողպված են եղել, բայց կողոպուտը լիակատար է եղել։ Այժմ էլ անցնում էք այդ նեղ շարքով, շէն խանութների փոխարէն փայլում են կոտրատված դռներ, դատարկ ու խառնաշփոթ դաՖասաներ և այդ աւերակների ճակատին նախկին տէրերի յուշարձանները գեղեցիկ—վիվեսկաներ։ Իսկ դրանց շարքում Թուրքերի խանութներ—փարթամ, հպարտ և գոռոզ տէրերով։ Այդ շարքում եղել են Մակասեանի, Եղիզարեանի, Պօղոսեանի և այլ խանութներ։ Երրորդ կենտրոնատեղին եղել է Հաջի Աբասի չարսուն, դարձեալ հարուստ խանութներով. չը կան դրանցից և ոչ մէկը. աւեր, բոլորը քարուքանդ և տխուր։

Այժմ դրութիւնը այսպէս է. հայն էլ սպասում է, Թուրքն էլ. հայը սպասում է գեներալ նահանգապետի—Նապոլէօնի խոստումներին և իր կորուստների վարձատրութեան, իսկ Թուրքը սպասում է թէ ինչով կը վերջանայ Նապոլէօնի սպառնալիքը. եթէ նրա խոստումները հայերին և սպառնալիքները Թուրքերին անկատար մնան, մի և նոյն է, որ պիտի կրկնվեն նոր բարբարոսութիւններ և հայը գաղթէ, իսկ եթէ Թուրքը տուժեց և պատիժներ կրեց, խաղաղութեան յոյս կայ։ Ցամենայն դէպս խաղաղութեան գրաւականը հայի զինւորելու պայմանն է, ինչպէս այդ եղաւ առօրէնների վերաբերմամբ։

Այսօր հազիւ հազ Նախիջևան հասան Երևանի իրերը. այդ իրերը կայարանում խուզարկվեցին և Երևանից մինչև այստեղ այնքան չարչարվեցին, որ հազիւ թէ մաշված չը լինին։

Ա—Դօ

Ի ՆՊԱՍՏ ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԶԱՒՐԵԱՆԻ ՄԻՍՍԻԱՅԻ

(Տես «Մշակ» № 141)

Հ. Մարտիրոսեան, Կ. Մարկոսեան, Հ. Մելիք-Հայկազեան, Ն. Նունուֆարեան 100-ական ր., Վ. Միլով որդկերանցով, Վ. Էնֆիաճեան, Մ. Խատիսեան, Վ. Եսայեան, Մ. Աբրեան, Վ. Թամամշեան 50-ական րուբլի, Կ. Ղուլիջանեան, (ժողոված) 44 ր., Շ. Լալայեան (ժողոված) 65 ր., Մ. Մարտիրոսեան, Մ. Հախվերդեան, Ն. Ալիբէգեան, Ն. Ղորղանեան, 30-ական րուբլի, Կ. Եարալեան, Ե. Ղորղանեան, Ն. Ղամբարեան, Մ. Ցուրինեան, Մ. Միրիմանեան, Վ. Եւանգուլեան, Յ. Տիգրանեան, Թ. Ամբարդանեան, Ա. Ղորղանեան, Մ. Խարազեան, Հ. Աւթանդիլեան, Ն. Ա. Ալիխանեան, Ա. Ի. Էնֆիաճեան, Կալամքարեան, Կ. Քալանթարեան, Մ. Թումանեան, 25 ական րուբլի, Հ. Մուրադեան. Ս. Վ. Տէր-Գրիգորեան, Մելիք Բախտամեան, Ն. Գ. Ռօտինեան, Գ. Խունունց, Շ. Տէր-Մարգարեան, Ս. Քալանթարեան, 20-ական րուբլի, Կ. Լիսիցեան, Ն. Ռօտինեան, Ն. Ն., Գ. Մ. իշխան Բէհբուդեան, Ն. Արիստոդոմեան, Ր. Շահ-Պարոնեան, Քամոյեան, Խարայեան, 15-ական րուբլի, Հանազեան (ժողոված) 13 ր., օր. Մարկոսեան, 11 ր., Վ. Գ. Ռօտինեան, Ե. Առաքելեան, Յ. Երզնկեան, օր. Փաւլինեան, Ա. Կուզանեան, Պօնդօյեան, Կ. Ս. իշխան Բէհբութեան, Ն. Միրիմանեան, Աբրահամեան, Ս. Միրզօյեան, Դ. Յովհաննիսեան, Ն. Ն., Մ. Թամիրեան, Պ. Եղազեան, Ա. Միրզայեան, Դասպարեան, իշխ. Խօջամիրեան, Կ. Ե. Շահ Նազարեան, Ս. Քալանթարեան, Կիլիաչեան, Խունունց, Ալիխանեան, Գուլբէնգեան, Ս. Քալանթարեան, Մ. Քալանթարեան, Մ. Թումանեան, Հ. Նազարբէգեան, Ս. Քալանթար, Մ. Մէլիք-Կարագեօզեան, Կ. Ռօտինեան, Ն. Միրզայեան, Մ. Փիրղօնեան, Գ. Թամամշեան, Ն. Ի. Կալամքարեան, Իգիթեան, Ռօտինեան, Ավետիսեան, Գ. Խատիսեան, Օ. Անանեան, Օ. Թամամշեան, Ն. Սուրգունեան, Ր. Շահ-Պարոնեանի միջոցով, Ն. Բ. Դօլուխանեան, Ս. Ն. Իզմիրեան, Փ. Շահնազարեան, Լունկեվիչ, Ի. Բէհբութեան Պ. Գուրգէնեան, Յ. Գուրգէնեան, Ե. Ս. Խալաթեան, Խուբլարեան՝ 10-ական րուբլի, Վ. Ցուրինեան 11 ր., Ծատուրեան, Խանկալամեան, Բարխուդարեան, Մ. Զիլչեան Ս. իշխ. Բէհբութեան, Դօլզեան, Մ. Մարտիրոսեան, Արաֆելեան, Հայրումեան, Ա. Վարթանէսեան, Ն. Վարդանեան, Ե. Շառումեան, Գ. Տէր-Առաքելեան, Վարդանեան, Հայրումեան, Ի. Լիսիցեան, Ն. Ն., Կ. իշխ. Արղութեան, Ե. Դէմուրեան, ինժ. Կիրակոսեան, Ն. Պաաբեան, Ն. Իզրաշեան, Դօլուխանեան, Ե. Ավթանդիլեան, Մամուլեան, Օ. Դօլուխանեան, Բէգզադեան, Մ. Ղորղանեան, Մ. Շահբուդաղեան, Ն. Անանեան, Ա. Էնֆիաճեան, Մ. Անանեան, Յովհաննիսեան, Զաւրեան, Բէգլարեան, Զաւրեան, Ռօտինեան, Ե. Դօլուխանեան Ե. Ենիկօլօփեան, Ա. Աթաբէգեան, Ն. Ն., Ա. Օրդուխանեան, Ն. իշխ. Թումանեան, Օ. իշխ. Միկելաձէ, Աղամեան, Մ. Գուրգէնբէգեան, Ս. Տէր-Յակոբեան, Վ. Շըխեան, Ն. Մարգարեան, Ս. Տ., Ալիխանեան, Աղաջանեան, Կ. Գուրգէնեան, Աւետիսեան, Բասենցեան, Սաֆարեան, Խունոյեան, Գալեան, Մ. Ցխվիտաձէ Կ. Խունուցեան, Երէցփոխեան՝ 5-ական րուբլի, օր. Ասլամազեան, օր. Մալումեան, օր Ս. Մամիկոնեան Մ. Բ., օր. Քափանակեան, Հ. Սալինեան, Ա. Վարդանեան, Տէր Աբրահամեան, Թէրզիբաշեան, Եարալեան, Աւետիսեան, Մ. Բաբանասեան, Ն. Բաբանեան, Ա. Ումիկեան, Մադաթեան, Զաւարեան, Թումանեան, Խիզանեան, (մանկաբարձուհի) Օ. Աճեմեան, Եղ. Քալանթարեան, Ա. Կուկուջանեան, Ա. Աթայեան, Ն. Վարդապետեան, Կարապետեան, Ա. Մատինեան, Տատաջեան, Ե. Մելիք-Կարագեօզեան, Տէր-Առաքելեան 3-ական ր., Ն. Եարալեան, Յակոբեան Քափանակեան, Պիրադեան, իշխ. Բէհբուդեան, իշխ. Բէհբուդեան, Թ. Բաբանասեան, Ս. Վարդապետեան, Բէհբուդեան, Արղութեան, Մկրտումեան, Տէր Դաւթեան, Կարա-Մուրզա, Վարդապետեան, Ա. Թումանեան, Դ. Բաղրեան, Շ. Տէր-Անտոնեան, Եսայի, Յ. Գալբաեան՝ 2-ական րուբլի, Ա. Վ., Մեհրաբեան, Տէր-Յակոբեան, Լ. Ի. Թաղէոսեան, Լ. Վարդազարեան, Լ. Լիլիփարեան Խ. Բուրինեան, Ն. Ն., Գրիգորեան՝ 1-ական րուբլի. Ն. Ն. 50 կ.։ Գումարն է 2594 ր. 50 կ.։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յուլիսի 21-ին

Արկածեալ, դժբաղդութեան բովի մէջ խանձված մարդկային զոհերի վիճակը, ըստ

ամենայնի յուզում են գթոտ մարդկանց սըրտերը։ Եւ երբ գիտակցում էք, որ երէկվայ չէն տունը—հարուստը, այսօր տնաւեր, անզամ հացի կարօտ է մնացել, այդտեղ, արդէն՝ շատ քիչ զուտ ունեցողն էլ ցնցվում է մինչև հոգու խորքը, ցնցվում է իր բոլոր էութեամբ։

Ծիշդ այս դրութեան մէջ ընկանք իմ մի քանի հայրենակից ընկերների հետ, կարդալով № 141 «Մշակ»-ի «Աւերածների վայրից» պ. Ա—Դօ-ի տուած պատկերը Ուլիանորաշէն գիւղի։

Դժբաղդութեան զոհերի օգտին 50 րուբլի մի գումար (Յ. Շահգեալդեանցի միջոցով ժողովված) ձեր խմբագրութեան գիտութեամբ տալով Գ. Մեսրոփ վարդապետին, խնդրում ենք յանձնարարել յատկացնել, բացառապէս, Ուլիանորաշէնի կարօտ բնակիչներին։ Ահա նուիրատուների անունները. Խ. Ա. 15 ր. Ս. Մել. Յ. 10 ր. Յ. 10 ր. Ա. Աւագեան 6 ր. Մ. Հարաթեան 6 ր. Գ. Հարաթեան 6 ր.։

Ա. Տէր-Եսայեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Վարդավառի մեռելոցի պատճառով «Մշակի» հետեւեալ համարը կը հրատարակվի չորեքշաբթի, յուլիսի 27-ին։

—

«Д. Рѣчь» լրագիրը հաղորդում է, որ երբ Նախիջևանի (Դոնի վրա) քաղաքագլխին հարցրին, թէ ինչ վիճակի մէջ է հայոց եկեղեցիներին պատկանող հողերի և այլ կալուածների հարցը, պատասխանեց այսպէս. «Հաւաքած տեղեկութիւնների համաձայն, երբ հայոց եկեղեցական կալուածները անցան երկրագործութեան մինիստրութեան վարչութեանը, նրանց կապալառուները և քրէհողները, տեսնելով որ ոչ մի վերահսկողութիւն չը կայ, ոչ ոքի չեն վճարում կապալադրամ, բացի մի քանի դէպքերից։ Եկեղեցական դպրոցները մասամբ փակված են, մասամբ էլ դատապարտված են փակվելու։ Կալուածները, իսկական հսկողութեան բացակայութեան պատճառով, մնում են առանց եկամուտի և արագ կործանման են մատնում»։—Այդ վիճակին չեն նա և այստեղ, Կովկասում նոյն եկեղեցու կալուածները, աւելացնում է «Т. Л.» լրագիրը։

—

Բագուի լրագիրների ասելով, քանի գնում է գործադուլն աւելի մեծ չափեր է ստանում. գործադուլ են արել «Կասպեան-Սև ծովեան նաւթարդիւնաբերական և առևտրական Ընկերութեան» ֆիրմայի բանւորները։ Նրանք պահանջում են—բոլոր աշխատողների համար տարեկան նուէր վարձագնի 30%-ի չափով. բնակարան կամ բնակարանի վարձ ընտանիքաւորների համար 13 ր., ամուրիների համար 7 ր. ամսական. բոլորի վարձագինն աւելացնել 10—25%. տարեկան մի ամիս արձակուրդ առանց վարձը կամ ռոճիկը կտրելու. հանքում չինել բաղանիս բանւորների համար, կամ ամեն մի բանւորին տալ 3 ր. 60 կոպէկ. խմելու սառը ջուր հասցնել հանքերը, գործադուլի ժամանակի համար ոչ ոքի վարձը չը կտրել և այլն։ Հանքի վարչութիւնն այդ պայմանները չէ ընդունել, իսկ բանւորները գործադուլ են արել։ Գործադուլ անողների կէսից շատը թուրք ու լեզգի բանւորներ են, իսկ մնացած մասը ռուս, հայ և այլն։—Գործադուլ են արել և Նոբելի առաջին հանքի բանւորները Բալախանիում։ Նրանք էլ դրել են իրանց նիւթական բարելաւութեան պահանջը։—Գործադուլ հրատարակել են և Բիբի-Հէյբաթում Մուխտարովի հանքի բանւորները և դրել են նոյն բնաւորութեան պահանջներ, ինչ որ նախընթացներն են։

—

Կազանից հեռագրում են «Р. Сл.» լրագրին յուլիսի 16-ից. «Երէկ և այսօր Նիժնի-Նովգորոդից եկած նաւերը լիքն են քաղաքից փախչող ինտելլիգէնտ անձերով։ Նրանք փախել են «կրամօլա» կամ փառակար ուղղութեան տէր մարդկանց ոչնչացնելու կատաղի ցանկութիւն ունեցող անձերի ձեռքից։ Եկածների մի մասը մնում է Կազանում, միւս մասը մեկնում է աւելի հեռու։ Եկողները պատմում են զարհուրելի բաներ»։

—

Մի քանի լրագիրներում հաղորդված այն լուրը, ասում է «Р. С.» լրագիրը, որ իբր թէ սենատոր Կուզմինսկու սենատորական վերաքննութիւնը Բագւում և Բագուի նահանգում նստել է 300,000 րուբլի ծախք, անպայման սխալ է։ Ցրնանսների մինիստրութեան մէջ մեր ստացած ստոյգ տեղեկութիւններից երեւում է, ասում է լրագիրը, որ այդ վերաքննութեան համար ծախսված գումարը միայն 20,000 րուբլի է դուրս եկել։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրներն ստացել են Ռումինական Հեռագրական Գործակալութիւնից մի հեռագիր, որով հերքվում է այն լուրը, որ իբր թէ ռումինական կառավարութիւնը Ռուսաստանին է յանձնել «Պոտեօմկին» զրահակիրի վրա գտնվող երկու ռուս սօցիալիստներին։ Գործակալութիւնը աւելացնում է, որ ռումինական կառավարութիւնը չը գիտէ մինչև օրս, թէ «Պոտեօմկինի» վրա եղել են սօցիալիստներ թէ ոչ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Ուրմի դեպքերը

(Ականատեսի պատմութիւնից)

—

Թուրք խուժանի հրէաների վրա եղած յարձակումները Ուրմիում այսպէս են պատմում։

Մի հրէա ամբաստանվում է թ. րքուհու հետ ունեցած սիրային յարաբերութեան մէջ։ Հրէան դարգայի *) կողմից բանտարկվում է։ Փրկանքը մի խոշոր գումարով վերջանում է… և հրէան ազատվում է։

Բայց շշուկը խեղճ հրէայի չը գործած յանցանքի մասին «բերնէ-բերան» տարածվում է։

Եւ ահա խուժանը խառներամ դիմում է դարգային և պահանջում բանտարկվածին, «տուր մեզ այդ շանը,—ասում են, մեր հաշիւը տեսնենք»։ Բայց հաշիւը որ ժամ առաջ մաքրապէս տեսել էր… դարգան, պատասխանում է, «փախուստ է տուել»։

Զայրացած ամբոխը նոյն ժամայն յարձակվում է շուկայի վրա, բռնը (բունոխ) հրէայի ցեղակիցների վրա թափելու, ուր հանդիպելով տեղն ու տեղը մէկին սպանում են, 20-ից աւելի վիրաւորում և 10-ի չափ խանութներ թալանում։ **)

Գնացքը առ ժամայն շտապեցնում է դէպի շուկան։ Միաժամանակ հասնում են սարփաբաշը իր ֆերրաշներով, Աղախան-Սարդարի որդին—Ագիմ-Սալթարանան իր զինաւոր քաջ ծառաներով, որոնց անհարկու սպառնալիքներից հազարաւոր ամբոխը ցիր ու ցան փախչում է մի քանի րօպէում։ Իսկ պարագլուխներին խռովութեան պատճառ դարգայի հետ բանտարկում են։

Պարսից կենտրոնական իշխանութիւնը խռովութեան գլխաւորներին պահանջել է Թաւրէզ դաս տալու, այնպիսի դաս, որ միւս անգամ վայրենութիւնները չը կրկնվեն։

Թուրքերի ամբոխային յարձակումները Պարսկաստանում ամեն անգամ այսպիսի կտրական միջոցներով զսպվել են իսկոյն։ Արդեօք Նախիջևան-Երևանեան գաւառների անկարգութիւնները մի և նոյն տիպի չէին…

Պարսկաստանից եկողները պատմում են նաև՝ քուրդ Ջաֆար աղայի հօր—Մէհմէդ աղայի և տխրահռչակ արիւնռուշտ Համիդիէի գլխաւոր Շարաֆ բէգի դաշնակցութիւնը, որոնք, իբր թէ, Սալմաստի և Խոյի գիւղերը աւերելով, վրէժխնդիր են լինելու։ Եւ որպէս թէ Խոյի սահմաններում արդէն երկու գիւղեր քարուքանդ են արել։

Առայժմ մանրամասնութիւնը պակասում է։ Ցորենի բեռը 10 թումանից 4 թուման է իջել։ Կենտական բոլոր պիտոյքների երկարատև թանգութիւնը տեղի է տալիս էժանութեան, շնորհիւ այս տարվայ բազմարդիւն բերքերի։

Արգար Տէր Եսայեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Բեռլինի «Local Anzeiger»-ի ասելով, հետեւեալ ամսվայ վերջին Պարսից Մուզաֆֆէր Էդդին շահը Կոնտրկսվիլից կը գնայ Մարիենբադ, որտեղ կը պատահի Անգլիայի Էդուարդ թագաւորի և Ֆրանց-Յոզէֆ կայսրի հետ։ Էդուարդ VII ը օգոստոսի սկզբին կը լինի Մարիենբադում, որտեղ հէնց այդ ժամանակ սպասվում է և Աւստրիայի կայսրի գալուստը։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆԻՑ

22 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պաշտօնական։ Բարձրագոյն հրաման։ 1904 թւի օգոստոսի 11 ի ուկազի գործադրութեան առիթով հրէաների մասին գոյութիւն ունեցող օրէնքների մէջ մտցվելիք

*) Դարգա ոստիկանապետի պաշտօնն է կատարում Պարսկաստանում։

**) Պէտք է ասել որ առևտրական և հալալ կենցաղի սովոր դասակարգը չէ համակրել անկարգութիւններին։

մի քանի փոփոխութիւնների վերաբերմամբ։ Պետական խորհուրդն իր միացեալ նիստում ընդհանուր ներքին գործերի մինիստրի զեկուցումը հրէաների բնակավայրի առիթով եղած օրէնքների մասին և որոշեց. հրէաների մշտական բնակութեան շրջանում հրէա արհեստաւորների բնակութեան իրաւունքը, համաձայն 1904 թւի օգոստոսի 11-ի ուկազի, այսպէս է կարգադրվում. այն քաղաքներում, ուր համքարական վարչութիւններ չը կան, այլ կան ընդհանուր արհեստաւորական վարչութիւններ, յիշված հրէաներին այդ ընդհանուր վարչութիւնների վկայականներ կը տան. իսկ այն քաղաքներում, ուր արհեստաւորական վարչութիւններ չը կան, քաղաքային ուպրաւան կամ քաղաքագլուխն է տալիս բնակութեան վկայական։ Հրէաների վրա դրված արգելքը մշտական բնակավայրից դուրս ապրելու՝ չէ տարածվում դեղագործի օգնականների, ատամնաբոյժերի, ֆելդշէրների, մանկաբարձուհիների, քարտաշների, խառատների, սուաղչիների, այգեպանների, փողոց քարողների և հող փորողների վրա։ Այդ արհեստներին վերաբերող անձերին վկայականներ տալիս են քաղաքագլուխները և ուպրաւաները։ Այս հրահանգները յայտարարվելու են ամեն տեղ։ Այդ առիթով բողոքները կարող են տալ նահանգական վարչութիւններին ընդհանուր կարգով։—Մշտական բնակավայրերում չապրող արհեստաւոր հրէաները երբ դադարեն իրանց արհեստով պարապելուց, պէտք է իսկոյն վերադառնան իրանց մշտական բնակավայրերը։ Ոստիկանութիւնը պէտք է վերահսկէ հրէաների համար հաստատված այդ նոր կարգի գործադրութեան վրա։—Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց հաստատել Պետական Խորհրդի այդ կարծիքը և հրամայեց գործադրել 1905 թւի յունիսի 16-ից։

Ներքին գործերի մինիստրը որոշեց. յուլիսի 22-ին թոյլ տալ «Սլօվօ» լրագրին նորից հրատարակվել։

Ոստիկանական մասից. Յուլիսի 15-ին Վլադիկավկազի երկաթուղու Նովօրօսիյսկ կայարանում բանւորները գործադուլ արին։ Նրանք ոչ մի անկարգութիւն չարին։ Բայց չը բանելով, դադարեցրին բոլոր ապրանքատար և մարդատար գնացքների շարժումները և միայն պօստային գնացքն ուղարկվեց։ Հետևեալ օրը երկաթուղու բանւորներին միացան ցէմէնտի գործարանի և էլէվատօրի ու բոլոր նաւակայանների բանւորները։ Ցանկալով հանգստացնել բանւորներին, Չերնօմօրեան նահանգապետը յուլիսի 18-ին սկսեց անձամբ խօսել ամբոխի հետ և, լսելով գործադուլաւորների յայտարարութիւնները, համոզում էր նրանց վերսկսել աշխատանքները, խոստանալով օգնել նրանց այն պահանջների կատարմանը, որոնք դուրս չեն գալիս օրինականութեան և արդարութեան սահմաններից։

Ամբոխի մեծ մասը, ինչպէս երևում էր, պատրաստ էր հետևելու նահանգապետի տուած խորհրդին, բայց յետոյ ագիտատորների տուած խորհուրդները և դրդումները յաղթեցին, և բանւորների մի մասը փորձեց արգելել պօստային գնացքի մեկնումին Նովօրօսիյսկից, բայց նրանց ջանքերը զուր անցան և զօրքերի պահպանութեան տակ, յուլիսի 19 ին, գծի վարչութեան կարգադրութեամբ, պէտք է դուրս գային բոլոր մարդատար և ապրանքատար գնացքները՝ համաձայն նախկին ցուցակի, բայց գործադուլաւորներն արգելելու փորձեր արին, ինչպէս նախընթաց օրը։ Առաջին փորձն արին առաւօտեան ժամը 9-ին, բայց անաջող անցաւ։ Ցերեկվայ ժամը 2 ին նորից փորձ արին գնացքն արգելելու։ 1000-ից աւելի մարդ բռնեց գիծը կայարանի մօտերը և շարժվեց դէպի կայարան՝ գնացքն արգելելու և դէպօի շոգեկառքերը փչացնելու նպատակով։ Տեղական ժանդարմների արած կոչը անկարգութիւն անողներին և ցրւելու խորհուրդները անհետեւանք մնացին և նոյն իսկ ամբոխի կողմից արժանացան յանդուգն ծաղրի։ Բոլոր միջոցները գործ դնելուց յետոյ, ժանդարմների րօտմիստրը դիմեց զինուորական ոյժի օժանդակութեանը, խնդրելով կանգնեցնել ամբոխի բոխի առաջխաղացութիւնը և մաքրել գիծը՝ եղած մի վաշտ հետևակներով և 2 հարիւրեակ կազակներով։ Վաշտի հրամանատարը ազդանշաններով կանգնեցնելով ամբոխի շարժումը, իր կողմից էլ կոչ արեց ցրւելու, բայց իզուր։ Այն ժամանակ նրա հրամանով կազակների մի հարիւրեակ առանց սրերը մերկացնելու, դիմեց դէպի ամբոխը, այդպիսով սեխպելով նրան պատռվելու և գծի երկու կողմերը հեռանալու։ Բայց բանւորները ատրճանակներով կրակ արին և մի կազակ սպանեցին։ Ամբոխը նորից խառնեց շարքերը և դիմեց հետևակ վաշտի վրա։ Այդպիսի զրգռիչ վարմունքը գործադուլաւորների կողմից ստիպեց հրամանատարին հրամայել նօտրի կրակ բաց անել ամբոխի վրա, վաշտին օգնեցին հետևակացած կազակների մի խումբ։ Ամբոխը ցրւեց, թողնելով 13 հոգի սպանված և 22 հոգի վիրաւոր։ Վիրաւորներին բժշկական օգնութիւն հասցնելուց յետոյ, պօստային գնացքը մեկնեց։ Օրվայ մնացած մասում գնացքներն անարգել շարժում էին։

1904 թւի դեկտեմբերի 12-ի Բարձրագոյն Ուկազի գործադրութեան կարգի մասին՝ օտարացեղ ազգութիւնների վերաբերմամբ Մինիստրների Կոմիտէտը որոշեց, որ շուրջ բալտիական նահանգների բոլոր դպրոցների բոլոր դասարաններում կրօնի, եկեղեցական երգեցողութեան և տեղական լեզուների դասաւանդութիւնը կատարեն տեղական լեզուով։ Թւաբանութեան դասաւանդութիւնը միդասեան դպրոցներում և միւս տարրական դպրոցների փոքր դասարաններում անցնել տեղական լեզուով։ Թագաւոր Կայսրը 1905 թւի յունիսի 18-ին բարեհաճեց Բարձրագոյն հաստատել այդ։

ԿՕՎՆԱ, 22 յուլիսի։ Նահանգապետը շրջաբերական հրատարակեց, որով յանձնարարում է գեմսկի գլխաւորներին հարկաւոր լըջութեամբ և յարգանքով վերաբերվել գիւղային և գիւղախմբային ժողովներին իբրև օրէնքով հաստատված գիւղացիական ինքնավարութեան օրգաններին։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 22 յուլիսի։ Նախագահը վաղը պաշտօնապէս կընդունէ Օյստէրբէում Վիտտէին և Կօմուրային։ Որովհետև ճապօնացիներն առաջ են եկել Ամերիկայ, այդ պատճառով նրանք կէս ժամ առաջ են ընդունվելու։ Ասում են, որ Ռուզվէլտն այդ կէս ժամը գործ է դնելու համոզելու ճապօնացիներին չափաւոր լինելու իրանց պահանջներում։

ՏՕԿԻՕ, 22 յուլիսի։ Ճապօնական մամուլը հաղորդում է, որ չինական վաճառականների ընդհանուր բօյկօտը ամերիկական բոլոր ապրանքների դէմ կը սկսվի մարտի (?) 19-ին։

ՕՍԱԿԱ, 21 յուլիսի։ Ռուսները կենտրոնացրել են զօրքի մեծ քանակութիւն ճապօնական բանակի տեղաւորման կենտրոնի հանդէպ Ցզկումինի ուղղութեամբ, Ռուսաց զօրքերի ընդհանուր քանակութիւնը հիւսիսային Կօրէայում շարունակ բազմանում է։ 3000 տեղաւորված են Խիրինիգի ուղղութեամբ, 3000 Լառւնչունի մօտ։ Տումէն գետից դէպի հիւսիս ռուսները կառուցանում են պաշտպանողական ամրութիւններ ճապօնացիների արշաւման դէմ և Խիրինիգը ծառայում է իբրև գլխաւոր յենակէտ։

ՇԱՆԳՀԱՅ, 21 յուլիսի։ Ռուսաց ոյժերը, Տումէնից դէպի հարաւ տեղաւորված, կազմում են մի դիվիզիա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնայի անուանակոչութեան օրը Պետերհօֆում ժամասացութեան ներկայ էին Նոցին Մեծութիւնները։

ԼԻԲԱՎԱ, 22 յուլիսի։ Երէկ ծովային մինիստրը մեկնեց «Ասեա» կրէյսէրով Արօ։ Մեկնելուց առաջ բոլոր էկիպաժները հաւաքվեցին Ալէքսանդր Ш Կայսրի նաւահանգստում։ Մինիստրը դիմեց նրանց ճառով, որի մէջ հաղորդեց արքայական շնորհի մասին, որ թոյլատրվում է նաւաստիներին նորից կրել զէնք, որ խլել էր նրանցից յունիսի 16-ի անկարգութիւններից յետոյ։ Մինիստրը յոյս յայտնեց, որ կօմանդաները կը քաւեն ամօթալի վարմունքը ջերմեռանդութեամբ։ Ճառից յետոյ կատարվեց մաղթանք ծնկաչոք։

ՆԻՒ-Եօրկ, 22 յուլիսի։ Սատօն մի թղթակցի հետ ունեցած խօսակցութեան ժամանակ հաւաստիացրեց, որ ճապօնիան կը պահանջէ Ռուսաստանից մէկ ու կէս միլիարդ րուբլի, այն է մի միլիարդ վարձատրութիւն և կէս միլիարդ ծախքերի համար հաշտութիւնը կնքելուց յետոյ, այն է զօրքերը յետ դարձնել և պատերազմական նաւերը ուղղելու համար։ Ըստ երեւոյթին ճապօնացիները յոյս ունեն բանակցութիւնների նպաստաւոր ելքի վրա, իսկ ռուսները յոռեգատօրէն են տրամադրված։—Վիտտէն այցելեց ռուսաց զաղութը Նիւ-Եօրկի արևելեան մասում։ Դիմաւորումը ոգևորված էր։

ՆԻՒ ԵՕՐԿ, 22 յուլիսի։ Վիտտէի հաղորդածները անկասկած լաւ են ազդել ճապօնացիներին լաւատեսութեան։ Սատօն հնարաւոր է համարում հաստատել, որ Վիտտէն լայն լիազօրութիւններ ունէ և նախատեսում է նպաստաւոր ելք, որովհետև ճապօնական պահանջները չափազանց չեն։—Աւտօմօբիլով գնալիս քաղաքի միջով Վիտտէն սաստիկ օ-

վացիաների առարկայ դարձաւ ոչ միայն ռուսաց Թագում, այլ և Ուօլստրեաում, մի փողոց, ուր գտնվում են Նիւ-Եօրկի գլխաւոր բանկերը և ուր նա այցելեց բօրսան։ Կանգնելով գալերէայում Վիտտէն ճանաչվեց մակլէրներից, որոնք ողջունեցին նրան երկար ողջադջններով։ Վիտտէն կայցելէ այսօր Րուզվէլտին, իսկ վաղը կը հանդիպէ Կամուրային։

ԳՈՒՆՁԺՈՒԼԻՆ, 21 յուլիսի։ (Սեփ. Թղթ.)։ Եապօնական բանակում խոլերայի և ժանտախտի համաճարակ լինելու մասին եղած լուրը ճշգվում է։ Առաջին անգամն է որ հաղորդում եմ այդ լուրը, որովհետև առաջ բաւական ստուգված չէր համարում։ Մեր բանակում առողջապահական վիճակը ընդհանրապէս լաւ է, չը հաշուելով ստամոքսային հիւանդութիւնները։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 22 յուլիսի։ «Թայմսի» ասելով Եապօնիան շտապով պատուիրել է Ամերիկայում պողպատէ կամուրջներ, շոգեշարժներ և ըէլսներ 200 վերստ երկաթուղի շինելու համար, որը միացնում է Փուզան, սէուլեան գիծը ռելսեան չինական գծի հետ։

23 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Լրագրական տեղեկութիւնների համաձայն, ժողովրդական ներկայացուցիչներ հրաւիրելու հարցի համար կազմված յուլիս 21-ի ժողովում կարդացվեցին պետական դումայի հիմնական օրէնքներին վերաբերեալ յօդուածները, սակայն մաքերի փոփոխութիւն և վէճեր չեղան։ Լուրերին նայելով, առանձին ուշադրութիւն պէտք է դարձվի ընտրութիւնների կարգի վրա։ Նախագծի քննութիւնը կը պահանջէ 2 շաբաթ, այդ պատճառով նախագծի յուլիս 30-ին հրատարակվելու լուրը անհիմն է երևում։—Ներքին գործերի մինիստրութիւնը Կովկասի գլխաւոր վարչութեանը ուղարկեց վերջին օրերս 130,000 րուբլի՝ անասունների ժանտախտային համաճարակի դէմ կռուելու համար։—«Торговопр. Газ.» լրագիրը հաղորդում է, որ ֆրանսիական և ռուսական ներկայացուցիչների բանակցութիւնները առևտրական դաշնագիր կնքելու մասին աջող ելք ունեցան։ Ֆրանսիան պարտաւորվեց մի կողմից պահել եղած տարիֆները, միւս կողմից մաքս չը նշանակել այժմ անմաքս մտնող ռուսական ապրանքների վրա, ինչպէս հացը, վուշը, փայտը, ճիղատու հունդերը, նաւթային արդիւնքները և այլն։ Ռուսաստանը մի քիչ պակասեցրեց գինիների, օղիից ըմպելիների, ղուխների, անուշահոտ ջրերի ու իւղերի, ձեռոցների, գլխարկների, կօշիկների և պանրի մաքսերը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Լրագրերին նայելով՝ Ներքին գործերի մինիստրութիւնը արգելքի չէ հանդիպում պարբերական շրջանային և գաւառի ժողովներ հրաւիրելու համար։ Նոյն մինիստրութիւնը, գիւղական համայնքների զեկուցումներից տեղեկանալով, որ մարմնային պատիժները շարունակում են գործադրվել, չը նայելով օգոստոսի 11-ի մանիֆէստին, մատնացոյց է շրջաբերականով պարզել, որ մարմնական պատիժ երբէք չը պէտք է գործադրվի, եթէ նոյն իսկ դատապարտեալը ծեծը գերադասէ տուգանքից։

ՓԱՐԻԶ, 23 յուլիսի։ Գերմանիան առաջարկում է Մեցը։ Մինչև անգամ գիշերն էլ են աշխատում։

ԱԹԷՆՔ, 23 յուլիսի։ Յունական կառավարութիւնը պետութիւններին ուղարկեց յայտագիր, որի մէջ նա հաղորդում է, որ առանց օգնութեան անկարելի է կարգը վերականգնել Կրետէի վրա։

ԱԼԺԻՐ, 23 յուլիսի։ «Կուրան» օժանդակ կրէյսէրը այստեղ հասաւ գիշերը։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ, 22 յուլիսի։ Վիտտէի ցանկութեամբ Րուզվէլտը խնդրեց լրագրակալներին հանգիստ թողնելու ռուսաց լիազօրին, որին նրանք ամեն տեղ հետևում են։ Րուզվէլտը Վիտտէին էլ այնպէս պատահեց, ինչպէս Կոմուրային։ Նա երկու կողմերից ոչ մէկին էլ նախապատւութիւն չէ ցոյց տալիս։

ԳՈՒՆՁԺՈՒԼԻՆ, 22 յուլիսի։ (Սեփ. Թղթակցից)։ Ոչ մի փոփոխութիւն չը կայ ընդհանուր դրութեան մէջ։

ՍՕՖԻԱ, 22 յուլիսի։ Հեղինակաւոր աղբիւրից հաստատում են, որ 1400 ի է հասնում կալանաւորված այն մարդկանց թիւը, որոնց վերաբերմամբ կասկածում են, որ նրանք մասնակցութիւն են ունեցել Ելդըզեան փորձի մէջ։ Ոչ մի հետևանքի չեն հասել։ Չը նայելով գործ դրած բոլոր ջանքերին, ոստիկանութիւնը և քննիչները ոչ մի հետք անգամ չեն գտել բօլգարների, նամանաւանդ էկզարխատի վերաբերմամբ։ Սրբազան Գրիգորի գրաւոր բողոքից յետոյ, ոստիկանութիւնը ստիպված եղաւ ազատել Նաչեվին, Նաումովին, էկզարխութեան ուրիշ պաշտօնեաների, նաև իրանց դիրքով յայտնի կալանաւորված բուլղարներից մի քանիսին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով. իսկ Թիֆլիսինը 58 րօպէ կամ մի ժամ աւելի ուշ պէտք է հաշւել).

	Փոստ.	Մարդ.	Արագ.	Ապր.
Բագուից դուրս գալը	4.33	12.38	1.18	5.10
Թիֆլիս հասնելը	10.43 առ.	5.51	2.22	11.10
Թիֆլիսից դուրս գալը	11.28	6.39	10...	6.58
(Թիֆլիսի ժամանակով)	12.26	7.37	10.58	7.48
Բաթում հասնելը	12.31	7. 8	8.16	12.42
Բաթումից դուրս գալը	5.55	10. 9	9.33	
Թիֆլիս հասնելը	6.29	10.33	7.39	
Թիֆլիսից դուրս գալը	7.29	11.13	4.59	
(Թիֆլիսի ժամանակով)	8.27	12.11	5.57	
Բագու հասնելը	1.—	4.59	5.46	
Երևանից դուրս գալը	12.25			9.40
Կարսից » »	4.12			1.17
Ալէքսանդրոպոլ »	7.50			5.26
Թիֆլիս հասնելը »	5.24 առ.			3.28
Թիֆլիսից դուրս գալը	11.50 գիշ.			2.50
(Թիֆլիսի ժամանակով	42.48 գիշ.			3.48 ց.
Ալէքսանդրոպ. » »	10.50			2.44
Կարս հասնելը	2.20			6. առ.
Թիֆլիս »	4.48			8.52

Ի գիտութիւն պ.պ. Թարգմանիչների յայտարարվում է, որ թարգմանված և պատրաստ է տպագրութեան համար
Русова
«КАКЪ БОЛГАРЫ ДОБЫЛИ СЕБѢ СВОБОДУ»
(ա. օ.) գիրքը։ 1—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ընդունում է նուէրներ դրամով, զանազան իրեր, հագուստեղէն, տնտեսական և տնային գործիքներ Նախիջևանի կոտորածից փախած հայերի օգտին ամեն օր առաւօտեան 9-ից մինչև 2 ժամը և երեկոյեան 5 ից մինչև 7 ժ. ընկերութեան գրասենեակում Երևանեան հրապարակ, սեփական տուն։ 1—5

Ներսիսեան Հոգևոր Դպրոցի վարչութիւնը սրանով յայտարարում է, որ աշակերտների վերաքննութիւններն ու նորեկների ընդունելութիւնը սկսվելու են օգոստոսի 25-ին և տևելու են մինչև 27։ Իսկ նորեկների քննութիւններն սկսվելու են օգոստոսի 29-ին և վերջանալու են 31-ին։ Նորեկները խնդրի հետ պէտք է ներկայացնեն ծննդեան վկայական (իսկական մետրիկան, և ոչ քաղուածք) և ծաղկի վկայական։

Պաշտ. տեսչի Ստ. Մալխասեանց
(յուլ. 10, 24, օգ. 4 և 21) 3—4

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
ԳԷՈՐԳ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Անցեալ տարիների նման այս ամառ ևս ընդունում է հիւանդներ կովկասեան հանքային ջրերում։ Հասցէն՝ Эссентуки, Верхная Курсовая ул., дача Николаевой. (կ. ե. ռ.) 12—10

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Բ. Նաւասարդեան

Պետաթիգորսկում ընդունում է սիֆիլիսի, միզասեռական և վեներական հիւանդներ։
Пятигорскъ, домъ Померанцева. 47—50

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գ. Ս. ՀԱԽՎԷՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզային և սիֆիլիտիքական հիւանդութիւնների,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան՝ 6 ժ.—9 ժ.։ Կուկիա, Սեմեոնովսկայեա փ. № 20.
(ե. հ. շ. կ.) 29—30

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ
Սօֆիա Ի. Գէլբօրտ-Լօկշ

Տեղափոխվել է Կաղնաչէյսկի փողոց № 7, տուն իշխ. Թումանովայի, Ալէքսանդրեան այգու դիմացը։ (կ.ե.հ.) 21—100

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Ա. Յ. Քարանեանց

մեկնեց Կովկասի հանքային ջրերը և անցեալ տարիների նման այս ամառը ևս կընդունէ ներքին և ջղային հիւանդութիւն ունեցողներին Պետաթիգորսկում և Էսսէնտուկիում մայիսի 17-ից։ (կ.ե. չ.) 36—20

Միջնակարգ՝ դպրոցների բարձր դասարաններում կրօնի դասագրքի պակասութիւն զգալով՝ կազմեցի
«ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ»
որը շուտով կը տպագրվի։
(հ. կ.) Գրիգորիս քահ. Երզնկեանց

Բ Ա Ց Վ Ա Ծ Է Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Ա Ն Ի

Շքեղ պատկերազարդ հրատարակութեան
հեղինակութիւն ԼԷՕԻ

Բովանդակութիւն. Ուղևորի տպաւորութիւններ.—Անիի և շրջակաների տեղագրութիւն.—Բագրատունիների թագաւորութեան սկիզբը և անկումը, ընդարձակ տեսութիւն.—Անիի անցեալը։
Ստուար հատոր, զարդարված 100-ից աւել պատկերներով և բազմաթիւ զարդանկարներով ու օրնամենտներով, որոնք ընդօրինակված են Անիի քանդակներից։ Առանձին՝ Մայր Եկեղեցին, մեծադիր, գունաւոր պատկեր, գործ ճարտարապետ պ. Թորամանեանի։

Գ ի ր ք ը կը տ պ ա գ ր վ ի ա ր տ ա ս ա հ մ ա ն ո ւ մ։

Բաժանորդագինն է 5 րուբլի։

Կարելի է վճարել և մաս-մաս.—գրվելիս 2 րուբլի, իսկ մնացած 3 րուբլին մինչև գրքի լոյս տեսնելը։

Գրվել կարելի է Թիֆլիսում, 1) «Մշակի» խմբագրատանը (Редакція «Мшакъ»), 2) «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։ (Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ“.)

Ս. Պետերբուրգի Ընկերութիւն
„ՆԱԴԷԺԴԱ„

Թիֆլիսի բաժանմունքի գրասենեակը օգոստոսի մէկից ՏԵՂԱՓՈԽՎՈՒՄ է իշխանուհի Տատիէվի տուն (նախկին իշխ. Իրակլի) Սոլօլակսկայա և Ֆրէյլինսկայա փողոցների անկիւն, Օտոէնի դեղատուն դիմաց։ (24, 26, 28) 1—3

Ֆրանսիական Շոգենաւային Ընկերութիւն
«ՄԷՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ» — «MESSAGERIES MARITIMES».

1/14ին օգոստոսի մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 5-ին, «Danube» շոգենաւը, հանդիպելով Տրապիզոն, Սամսոն, Կ. Պօլիս, Դարդանէլ, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Սիւդ, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն։

Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակները՝ մինչև Պարիզ, նոյնպէս և մինչև Շանգհայ (Չինաստանում), կարելի է ստանալ Թիֆլիսում պակասեցրած գներով։

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արծրունու գալէրէյում, թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս՝ թիւ 608։ Գրասենեակը բաց է 9—1 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան, բացի կիրակի օրերից։ 1—1

ՀԱՇՒԱՊԱՀ-ՄԱՍՆԱԳԷՏ

(Երրորդ տարի)

Պատրաստում է երկու սեռի անձանց 1) կրկնակի իտալական հաշւապահութեան և հասարակ սիստեմներով, 2) ընդհանուր-առևտրական սիստեմով, 3) բանկային հաշւապահութիւն, 4) առևտրական թւաբանութեան (առևտրական դպրոցի դասընթացք), 5) ֆինանսական հաշւարարութեան, 6) թւաբանութիւն համիչլի վրա, 7) առևտրական թղթակցութիւն, 8) առևտրի պատմութիւն, 9) առևտրական իրաւունք և մաքսային կանոնադրութիւն։

Հաշւապահութեան երկու սիստեմներն էլ դասաւանդվում են ունկնդիրներին թէ տեսականապէս և թէ գործնականապէս (բանկային հաշւարարութիւնը և առևտրի պատմութիւնը ըստ ցանկութեան)։ Զբաղմունքը ամեն օր երեկոյեան 5—7 ժամը։ Դասընթացքը քառամսեայ է։ Հաշւապահութեան դասընթացքն աւարտողներին վկայականներ են տրվում։ Վճարն է լիակատար դասընթացքի համար 60 ր.։ Պարապմունքներն սկսվում են 1905 թւի սեպտեմբերի 10-ից։ Հասցէ. А. Т. Саатову 2-я Тумановская ул., д. 17 (въ Кукахъ) 9-դ քաղաքամասում։ Ընդունելութիւնը ամեն օր երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, իսկ տօներին առաւօտեան 9 ժամից մինչև ցերեկվայ 2 ժամը։
Այս տարի պրօգրամի մէջ մտցվում է ծանօթութիւն հաշւապահութեան և ուրիշ սիստեմների հետ տեսականապէս։

Հաշւապահական բոլոր առարկաներից պատրաստում եմ նոյնպէս և նրանց, որոնք կարող են պարապել երեկոյեան 7-ից մինչև 8 ժամը և սակաւ պատրաստութիւն ունեն սովորական թւաբանութիւնից, ռուսաց լեզւից՝ հաշւապահութիւն սովորելու համար։ Դասընթացքը 8 ամսվայ է։ Հաշւապահութիւնը աւարտելուց յետոյ տրվում են վկայականներ։ Դասընթացքների պրօգրամը տրվում է և ուղարկվում է ցանկացողներին ձրի։ (կ.) 1—6 Ա. Գ. Սաատով

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձևով հաշուապահութիւն $4^{1}/_{2}$ ամսում։

Պարապմունքի առարկաներն են.

1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնաբերութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաև նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն։ 2) Առևտրական թուաբանութիւն. 3) Առևտրական թղթակցութիւն։ 3) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ։ 5) Վայելչագրութիւն և ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։ 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա։ 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմինկտոնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր)։

Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով իրանց գործի մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար ևս հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ։

Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5-ից մինչև 7-ը երեկոյեան։ Պարապմունքները սկսվում են 1905 (սեպտեմբերի 15-ից պարբերական ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։

Դասընթացը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։

Դրանից անկախ, բացված է քիչ պատրաստութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թ ի ֆ լ ի ս ո ւ մ Н. В. Абрамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Վերևում յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պոստի ծախս վճարելու. ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ։ (հ. կ. ե.) 4—25

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 23-го іюля 1905 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» ընկ. Электропечатня типографскаго Т—ва „Гермесъ“. Мад. ул. № 15